Місячний Економічний Моніторинг України

- Парламентська коаліція розпалась після того, як її залишила пропрезидентська фракція в знак протесту проти прийняття законів, що звужували повноваження Президента.
- Темп приросту реального ВВП різко прискорився до 7,1% дпр у січні-серпні завдяки покращенню показників сільського господарства внаслідок багатого врожаю.
- Закон про акціонерні товариства було прийнято Верховною Радою, але досі не підписано Президентом.
- Дефіцит рахунку поточних операцій за перші вісім місяців 2008 року оцінюється на рівні 7,5 млрд. дол. США.
- Проект Державного бюджету на 2009 рік передбачає подальше зростання зарплат і пенсій.
- У вересні інфляція споживчих цін уповільнилась до 24,6% дпр.
- Рейтингове агентство Fitch погіршило прогноз кредитних рейтингів дев'яти великих українських банків.

№10 (96)
жовтень
2008

Населення: 46,4 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 32%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 7%
Інвестиції/ВВП: 27%
Експорт: Росія 26%, ЄС 28%
Імпорт: Росія 28%, ЄС 37%

Політика: Розпад парламентської коаліції

16 вересня Голова Верховної Ради Арсеній Яценюк офіційно оголосив про припинення діяльності парламентської коаліції, сформованої фракцією БЮТ та пропрезидентським блоком "Наша Україна". Останній вийшов з коаліції після того, як фракція БЮТ разом з опозиційними партіями проголосували за прийняття низки законів, що звужують повноваження Президента. Згідно з Конституцією депутати мають тридцять днів для того, щоб сформувати нову правлячу коаліцію. В іншому випадку Президент отримає право розпустити парламент та оголосити дострокові вибори.

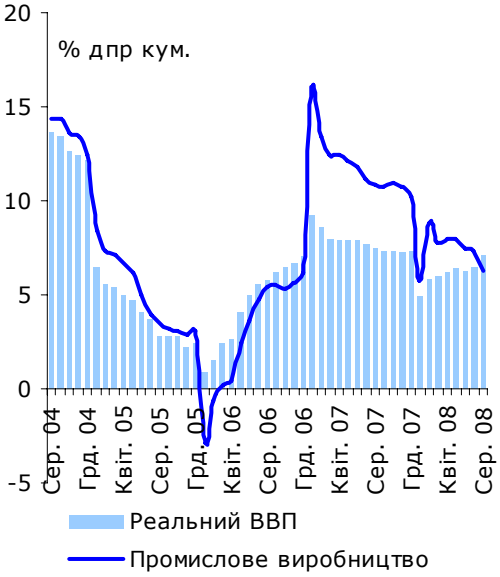
Оскільки нової коаліції сформовано не було, 9 жовтня Президент Віктор Ющенко оголосив про проведення дострокових парламентських виборів у грудні.

Реальний сектор: Сільське господарство прискорило зростання ВВП в серпні

У січні-серпні 2008 року реальний ВВП виріс на 7,1% дпр після того, як рекордний урожай зернових зумовив прискорення зростання доданої вартості в сільському господарстві до 24,2% дпр. Це прискорення більш ніж компенсувало значне сповільнення у переробній промисловості та торгівлі. Зокрема, темпи приросту в торгівлі зменшились з 11,8% дпр за сім місяців до 10,7% дпр за вісім місяців, переважно через поступове сповільнення реалізації товарів в роздрібній торгівлі. Гальмування зростання в переробній промисловості і торгівлі поруч із скороченням будівництва може свідчити про охолодження попиту в економіці.

Через сповільнення в добувній промисловості, металургії та машинобудуванні промислове виробництво скоротило темпи зростання до 6,3% дпр за вісім місяців 2008 року, що на 1,0 процентних пункти менше, ніж за сім місяців. Ця тенденція може бути пояснена падінням цін на метали та зниженням попиту на головних експортних ринках для української продукції. Сповільнення в промисловості, ймовірно, продовжиться в наступних місяцях через охолодження світової економіки та поглиблення глобальної фінансової кризи.

Темпи реального приросту ВВП та промислового виробництва

Джерело: Держкомстат

Галузеві тенденції: Верховна Рада прийняла Закон про акціонерні товариства

Корпоративне управління. 17 вересня Верховна Рада прийняла Закон про акціонерні товариства (АТ), що перебував на порядку денному більш ніж сім років. Акціонерні товариства виробляють левову частку товарів та послуг в Україні, однак чинне законодавство, що регулює їх діяльність, застаріло і містить

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.kiev.ua

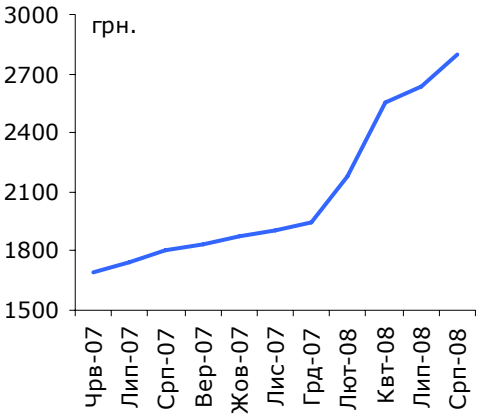
низку правових «дірок». Новий закон має суттєво покращити захист прав міноритарних акціонерів та корпоративне управління АТ, а також унеможливити кілька способів захоплень контролю над АТ сумнівних з правової точки зору. Таким чином, новий закон усуває одну з найбільших перешкод до розвитку фінансового ринку в Україні. Для силу набуття чинності закон має бути підписаний Президентом.

Енергетика. 25 вересня Верховна Рада прийняла Закон, що запровадив "зелені тарифи" для так званих альтернативних виробників електроенергії та тепла. Відповідно до нового закону "зелені тарифи" будуть встановлюватись Національною комісією регулювання електроенергетики протягом наступних 10 років, і вони будуть щонайменше вдвічі перевищувати вартість електроенергії на оптовому ринку у році, що передує року затвердження тарифу. Закон передбачає підтримку переважно вітрових електростанцій, а також малих гідроелектростанцій, оскільки великі станції, що належать до ВАТ "Укргідроенерго", виключені з переліку тих, хто має право користуватись тарифом.

Транспорт. У відповідь на тиск металургійних підприємств у вересні Міністерство транспорту та зв'язку запровадило тимчасові знижки у 9-10% на перевезення коксу, залізної руди, вапняку, що де-факто нівелювало вплив серпневого підвищення вантажних залізничних тарифів на 6,5% для окремої галузі. Цей крок можна розглядати як надання непрямої субсидії металургам, що суперечить зобов'язанням України в рамках СОТ. Крім того, він знову показав недостатню прозорість у встановленні транспортних тарифів та термінову необхідність створення незалежного регулятора.

Телекомунікації. У вересні члени Національної комісії з питань регулювання зв'язку (НКРЗ), призначені урядом, почали виконувати свої обов'язки, після того як Президент скасував свій червневий Указ про призупинення призначення членів НКРЗ. Однак цей компроміс є скоріше короткостроковим, досягнутим задля проведення тендеру з розподілу цінних ліцензій на послуги зв'язку 3G (третього покоління). Наявні в законодавстві суперечності можуть і надалі спричиняти боротьбу за контроль над регулятором, доки правові протиріччя не будуть вирішені.

Тарифи на вантажні залізничні перевезення*

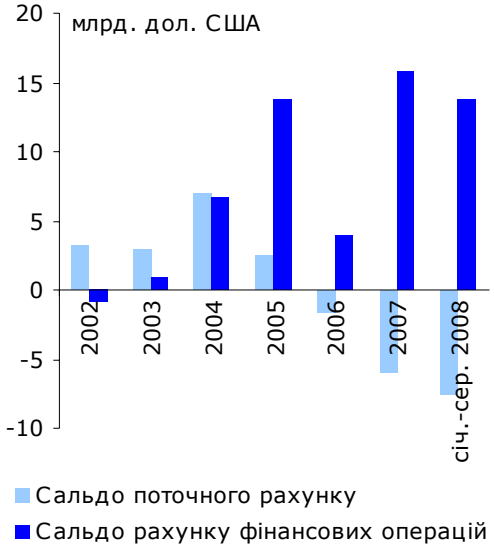
Джерело: МТЗУ
* відстань ~ 500 км, вага = 80 т, тарифна схема 1

Зовнішній сектор: Дефіцит рахунку поточних операцій сягнув 7,5 млрд. дол. США в січні - серпні 2008 року

Відповідно до попередніх розрахунків НБУ в січні-серпні 2008 року дефіцит рахунку поточних операцій виріс до 7,5 млрд. дол. США або 6% від ВВП. Темпи приросту експорту та імпорту товарів уповільнилися до 48,5% дпр та 56,2% дпр у доларовому виразі, відповідно. Скорочення темпів зростання експорту було переважно спричинено падінням цін на метали, причому найзначніше зниження було зафіксовано у Північній Америці та Азії, на які припадає майже половина українського експорту металів. Нижчі ціни на нафту та уповільнення внутрішнього попиту можуть пояснити скорочення темпів приросту імпорту.

У серпні притік капіталу до України продовжувався: профіцит рахунку фінансових операцій за вісім місяців досяг 13,7 млрд. дол. США. Тривало зростання притоку прямих іноземних інвестицій, що збільшився на 21,4% дпр до 8,1 млрд. дол. США, та довгострокових потоків капіталу до банківського сектору, які зросли на 26,2% дпр. Однак новий етап світової фінансової кризи спричинив рекордний відтік портфельних інвестицій з країн з ринками на стадії становлення та з України зокрема, що вказує на ризик суттєвого погіршення рахунку фінансових операцій наприкінці 2008 року.

Рахунки поточних та фінансових операцій

Джерело: НБУ

Фіскальна політика: Уряд подав проект Державного бюджету на 2009 рік до Верховної Ради

15 вересня проект Державного бюджету на 2009 рік був поданий Кабінетом Міністрів до Верховної Ради. Доходи Державного бюджету передбачені на рівні 288,1 млрд. грн. (22,7% від ВВП), а видатки становитимуть 302,2 млрд. грн. (23,8% від ВВП). Дефіцит Державного бюджету становить 1,4% від ВВП. Проект Бюджету розроблено на базі чинного податкового законодавства. Серед головних характеристик проекту слід назвати удосконалення механізму фінансування місцевих бюджетів та стрімке збільшення розміру державних гарантій, що може призвести до підвищення рівня державного гарантованого боргу до понад 3% від ВВП. Також планується збільшення як соціальних, так і капітальних видатків. Проте, у зв'язку із проведенням в Україні чемпіонату Європи з футболу у 2012 році очікується збільшення частки капітальних видатків.

Протягом вересня Верховна Рада ухвалила низку незначних змін до Державного бюджету на 2008 рік. Доходи Державного бюджету було збільшено на 3,9 млрд. грн. (до 224,7 млрд. грн.) за рахунок підвищення надходжень від ПДВ з імпорту. Додаткові кошти будуть спрямовані на підтримку сільського господарства (1,8 млрд. грн.) та державних вугільних шахт (0,6 млрд. грн. з бюджету та 3,1 млрд. грн. у формі державних гарантій), підвищення заробітної плати працівників бюджетної сфери (1,1 млрд. грн.) та збільшення витрат на спорт (0,4 млрд. грн.)

Протягом січня-серпня 2008 року доходи загального фонду Державного бюджету були виконані на 107,1% від запланованого показника. Це відбулось за рахунок традиційного для 2008 року перевиконання плану надходжень від податку на прибуток підприємств та ПДВ (19,0% та 4,2%, відповідно). Виконання видатків загального фонду Державного бюджету продовжувало поступово покращуватись і становило 96,2% від плану. Як результат, у липні Державний бюджет (за загальним фондом) був зведений з профіцитом у розмірі 2,3 млрд. грн. або 0,4% від ВВП.

Соціальна політика: Заробітна плата та пенсії продовжуватимуть зростати

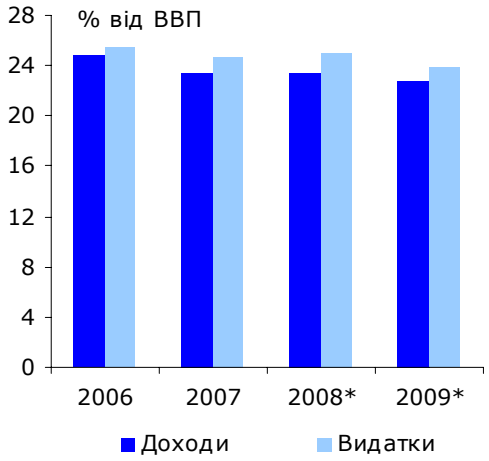
У проекті Закону про Державний бюджет на 2009 рік передбачено встановлення мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Таким чином, вона становитиме 770 грн. з січня та поступово підвищиться до 807 грн. в жовтні. Водночас, у січні через брак коштів заробітні плати працівникам бюджетної сфери визначатимуться на основі не мінімальної заробітної плати, а нижчої суми у 630 грн. Ця диспропорція має бути усунута в грудні.

Мінімальну пенсію буде підвищено з 568 грн. у січні 2009 року до 596 грн. у жовтні. Передбачено, що трансферт з Державного бюджету Пенсійному фонду становитиме 44,4 млрд. грн. або 14,7% видатків Державного бюджету, з яких 7,6 млрд. грн. буде спрямовано на виплату підвищених пенсій шахтарям. Сукупні видатки Пенсійного фонду очікуються на рівні 194,5 млрд. грн., що становить 15,3% від ВВП. Надзвичайно високі видатки солідарної пенсійної системи роблять її нестійкою в довгостроковому періоді та значно ускладнюють проведення пенсійної реформи.

Монетарна політика: Інфляція сповільнилась до 24,6% дпр

У вересні споживча інфляція сповільнилась до 24,6% дпр. Завдяки доброму урожаю зростання цін на продукти харчування було обмеженим, а ефект статистичної бази сприяв подальшому сповільненню зростання індексу споживчих цін. Однак чергове підвищення зарплат і пенсій у вересні створило додатковий тиск на інфляцію з боку попиту, обмеживши сповільнення інфляції.

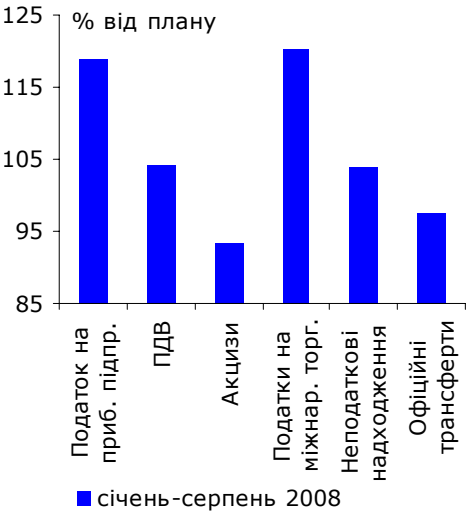
Державний бюджет

* заплановані показники

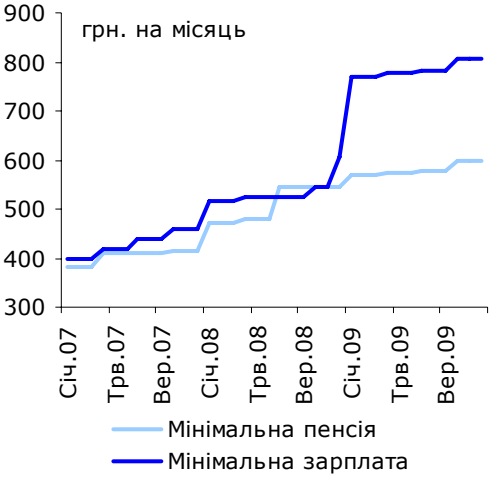
Джерела: Державне Казначейство, Закон про Державний бюджет на 2008 рік зі змінами, проект Закону про Державний бюджет 2009

Виконання доходної частини Державного бюджету

Джерело: звіти Державного казначейства

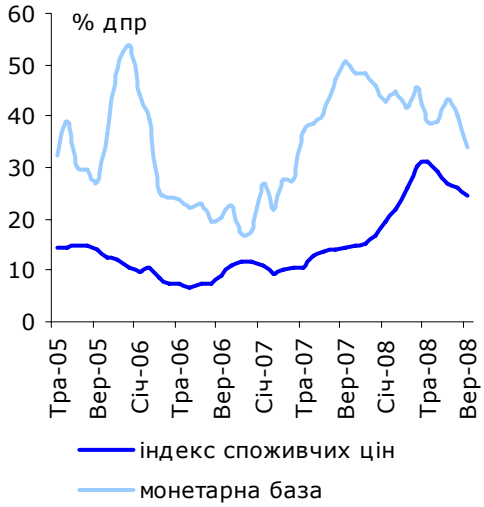
Мінімальна пенсія та мінімальна заробітна плата

Джерело: Закони про Державний бюджет на 2006, 2007 та 2008 роки.

У вересні зростання монетарних агрегатів різко сповільнилось: зростання монетарної бази знизилось до 33,8% дпр, а грошової маси до 40,2% дпр. Ліквідність у вересні залишалась обмеженою, а міжбанківські процентні ставки – високими, оскільки банки збільшували резерви за умови світової фінансової нестабільності. Реагуючи на можливі проблеми з фінансуванням НБУ скасував обмеження на процентні ставки по довгостроковим зовнішнім кредитам з 27 жовтня. Однак додаткове фінансування для українських банків після зменшення обмежень на рух капіталу буде мати й негативні наслідки, оскільки воно буде дуже дорогим.

Динаміка монетарної бази та індекса споживчих цін

Джерело: Держкомстат, НБУ

Фінансові ринки: Над українськими банками збираються хмари

Банківський сектор. 25 вересня 2008 року рейтингове агентство Fitch погіршило прогноз по довгостроковому рейтингу дев'яти українських банків, у тому числі УкрСіббанк, Укрсоцбанк, Укрексімбанк та Ощадбанк, до негативного, оскільки на думку агентства ці банки мають проблеми з ліквідністю та залученням фінансування. НБУ заперечив заяви Fitch та попередив, що може подати судовий позов на агенцію.

Інший крупний український банк Промінвестбанк (ПІБ) постраждав від відтоку депозитів після того, як з'явились чутки щодо фінансових проблем банку. За тиждень вкладники вилучили приблизно 300 млн. грн депозитів. На перше липня ПІБ мав 11,8 млрд. грн. депозитів, тоді як активи Фонду гарантування вкладів складали 1,7 млрд. грн. Відповідно до законодавства, якщо в Фонді недостатньо коштів для повернення вкладів до встановленої верхньої межі, уряд має надати позику Фонду. НБУ заявив, що ПІБ є належно капіталізованим та є прибутковим. Щоб заспокоїти чутки НБУ надав ПІБ 5 млрд. грн у формі рефінансування. Однак НБУ пізніше ввів тимчасову адміністрацію в банку і заморозив видачу депозитів, після того як ПІБ не надав забезпечення по кредиту на 5 млрд. грн. На думку ПІБ чутки були поширені з метою зниження вартості акцій та організації рейдерського захоплення банку. Проблеми поки що видаються локалізованими в одному банку та не поширюються на інші банки.

Економічні Тенденції		IIIкв 07	IVкв 07	Iкв 08	IIкв 08	IIIкв 08	Тра.	Чер.	Лип.	Сер.	Вер.
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	6,4	7,3	6,5	…	…	7,2	5,4	7,3	…	…
Зростання ВВП (реальне, кум.)	% дпр	7,3	7,6	6,5	…	…	6,4	6,3	6,5	…	…
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	10,7	10,2	7,8	7,5	…	8,0	7,5	7,3	…	…
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-5,1	-5,6	0,2	-0,3	…	0,2	-0,3	10,9	…	…
ІСЦ	% дпр	14,4	16,6	26,2	29,3	24,6	31,1	29,3	26,8	26,0	24,6
ІВЦ	% дпр	19,6	23,3	31,8	43,7	42,7	39,4	43,7	46,3	46,9	42,7
Експорт (дол. США, кум.)***	% дпр	27,3	27,4	28,5	41,1	…	35,8"	40,7"	…	…	…
Імпорт (дол. США, кум.)***	% дпр	31,5	34,8	45,1	52,9	…	52,3"	55,3"	…	…	…
Баланс торгівлі товарами (кум.)	млрд. дол. США	-5,38	-10,57	-4,3	-8,6	…	-8,8"	-9,8"	…	…	…
Поточний рахунок, на кінець періоду	млрд. дол. США	-2,15	-5,92	-3,6	-6,8	x	x	x	x	x	x
Поточний рахунок (кум.)	% ВВП	-2,2	-4,2	-9,6	-7,9	x	x	x	x	x	x
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	30,6	32,5	33,2	35,5	37,5	34,4	35,5	37,9	38,1	37,5
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	50,6	46,0	41,4	38,9	33.0	38,8	38,9	41,6	40,2	33,0
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	13,7	14,0	14,6	17,2	17,1	17,5	17,3	17,1	17,3	16,8
Обмінний курс (міжбанківський), середній	дол. США	5,01	5,04	5,03	4,79	4,70	4,74	4,68	4,61	4,62	4,83
Обмінний курс(офіційний), середній	дол. США	5,05	5,05	5,05	4,96	4,85	4,99	4,85	4,84	4,84	4,85
Обмінний курс, середній	євро	6,81	7,31	7,56	7,75	7,31	7,76	7,45	7,64	7,29	6,99

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, Reuters, власні розрахунки,
" Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: Держкомстат),
квартальні дані наведені для експорту/імпорту товарів та послуг (джерело: НБУ)
* Місячні показники не враховують регулярні квартальні перегляди ВВП
** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (джерело: НБУ)
*** Зростання у доларовому виразі

Основні Економічні Показники		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Номінальний ВВП	млрд. грн.	130,4	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	537,7	712,9
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	31,6	31,3	38,0	42,4	50,1	65,0	86,2	106,5	141,2
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	-0,2	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,6
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	4,0	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2	10,2
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	-6,9	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4	-5,2
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	22,7	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1	16,6
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	19,2	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	12,8
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	31,5	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6	19,5
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	15,7	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1	23,3
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	-7,9	17,9	9,5	10,7	24	42,6	7,5	13,2	27,4
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	-19,1	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,0	34,8
Поточний рахунок	млрд. дол. США	0,9 °	1,2 °°	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6	-5,9
Поточний рахунок	% ВВП	2,9 °	3,8 °°	3,74	7,6	5,9	10,6	2,9	-1,5	-4,2
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,5	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	6,5	5,3	9,2
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,09	1,48	3,09	4,42	6,94	9,52	19,39	22,26	32,48
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-2,1	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,9	-1,1
Загальний державний борг	% ВВП	61,0	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	15,0	12,6
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	49,9	33,0	26,3	24.1	21,4	18,6	13.4	11.9	10,1
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	39,3	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5	46.0
Обмінний курс, середній	дол. США	4,13	5,44	5,37	5,33	5,33	5,31	5,12	5,05	5,05
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	5,07	5,44	5,30	5,33	5,33	5,31	5,05	5,05	5,05
Обмінний курс, середній	євро	4,39	5,03	4,81	5,03	6,02	6,62	6,40	6,32	6,92
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	5,20	5,10	4,67	5,53	6,66	7,22	5,97	6,65	7,42

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки

* Показник розрахований за новою методологією, що застосовується з 2002 року. "Мінус" означає дефіцит бюджету

° Вартість товарів, переданих у власність Росії згідно з міжурядовою угодою про розподіл Чорноморського флоту, підписаною у травні 1997 року, на загальну суму 726 млн. дол. США не врахована

°° Вартість авіакомплексів, переданих у власність Росії як частина боргу за газ згідно з міжурядовою угодою, підписаною у жовтні 1999 року, на загальну суму 274 млн. дол. США не врахована

Скорочення

дпк до попереднього кварталу
дпм до попереднього місяця
дпр до попереднього року
кум. кумулятивно